

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Καὶ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ γνωστὸς καλὸς καὶ συμβιβαστικὸς κύριος, ἐκεῖνος «ποῦ ξέρει νὰ φιλοσοφῇ καὶ νὰ συγκαταβαίνει»...

– ὦ, βέβαια, σύμφωνοι, ἀναμφιβόλως καμμία δικαιολογία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ διὰ τὸν πόλεμον ποῦ εἶχαν κάμει οἱ ὀρθολογισταὶ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Συμφωνῶ καὶ ἐγὼ ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἀρνητικὴ τακτικὴ τῆς ἀπιστίας ἦτο μία μεγάλη μωρία.

Γύρω ἀπὸ τὸν φίλον μας σχηματίζεται, σιγὰ σιγὰ, ἓνα ἀκροατήριον. Καὶ ὁ ὁμιλητὴς παίρνει νέον θάρρος καὶ συνεχίζει:

– Τί τοὺς ἤλθε, σᾶς παρακαλῶ, νὰ θέλουν νὰ ξερριζώσουν ἀπὸ τὸν λαὸν τὴν πίστιν; Ἀπὸ τὸν λαὸν ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ βαθειὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα; Ἐκεῖνοι, σᾶς παρακαλῶ, ποῦ δὲν ἔχουν τὴν γνῶσιν, οἱ ἀμόρφωτοὶ ἄνθρωποι, δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν πίστιν; Γιὰ μᾶς, φυσικά, ποῦ ξέρομε...

«Γιὰ μᾶς ποῦ ξέρομε!» ὦ, ἀλήθεια, καὶ τί δὲν ξέρομε! Ἄλλο τίποτε ἀπὸ γνώσεις δὲν βρίσκει κανεὶς ἐπάνω μας. Τὸ ἀμελέστερο μαθητοῦδι τοῦ Γυμνασίου σήμερον θὰ ἠμποροῦσε νὰ διδάξῃ φυσικὴν εἰς τὸν Ἀριστοτέλη!

Γιὰ σταθῆτε ὅμως, ἴσως νὰ ἐπήραμε πολὺ τὸν κατήφορο. Ἴσως, ἂν ἤρχετο ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἔκανε μερικὰς ἐρωτήσεις, ὅχι εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων μας, ἀλλὰ εἰς τοὺς διαφόρους μεγάλους σοφοὺς μας...

Ἀλλὰ διατί ὁ Ἀριστοτέλης; Μήπως καὶ ἡ ἀρχαιότης δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ μᾶς στείλῃ ὡς ἐξεταστὰς τὰ μαθητοῦδια τῆς; ἢ, ἀκόμα, ἐκείνους ποῦ δὲν ἤξεραν κἂν ὅτι ὑπάρχουν σχολεῖα;

Ἀλήθεια! Ἐνθυμεῖσθε ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν, παναρχαίαν φράσιν: «Σήκωσε τὰ μάτια σου στὸν οὐρανό, ἂν μπορῆς νὰ ἀριθμήσῃς τὰ ἄστρα, πόσα εἶναι!»

Τί θὰ ἀπαντούσαμε εἰς τὸν βοσκὸ ποῦ πρωτοάκουσε μέσα του αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν –ἐδῶ καὶ τόσες χιλιάδες χρόνια– καὶ ποῦ θὰ ἤρχετο τώρα νὰ ἔθετε τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἐμπρὸς εἰς τοὺς σοφοὺς μας ἐκείνους, ποῦ ὅλην τους τὴν ζωὴν τὴν περνοῦν εἰς τὸν φακὸν τῶν διαφόρων γιγαντιαίων τηλεσκοπίων; Πόσα λοιπὸν εἶναι τὰ ἄστρα;

Καί, ἂν ὁ βοσκὸς αὐτός, ὁ ἄνθρωπος [σελ. 130] ποῦ δὲν ἤξερε ὄχι γράμματα, ἀλλὰ οὔτε ὅτι ὑπάρχουν γράμματα, μᾶς ἐρωτοῦσε : «Καὶ σὰν τί νὰ εἶναι παραπέρα ἀπὸ τὰ ἄστρα;» Τί θὰ τοῦ ἀπαντοῦσαν οἱ σοφοὶ μας ἄρά γε; Τί ξέρομε (ὄχι: τί υποθέτομεν!) ἐπάνω εἰς αὐτό;

Καὶ ἂν ὁ βοσκὸς αὐτὸς ἤρχετο καὶ ἐρωτοῦσε πῶς ἔγινε διὰ πρώτην φορὰν αὐτὸ τὸ χόρτο, ποῦ τώρα εἶναι τροφή στα πρόβατά του, τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ τὸ

αύξάνει, τί δύναμις εἶναι αὐτή πού κάνει τὸν σπόρον φυτὸν καὶ δένδρον καὶ πότε ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸν κόσμον ἢ δύναμις αὐτή καὶ τί ἦταν ὁ κόσμος, πρὶν ἐμφανισθῆ αὐτή ἢ δύναμις; Τί ἀπάντησιν θὰ ἔδιδαν οἱ σοφοί μας, ἂν μάλιστα ὁ βοσκὸς αὐτὸς πού ἐρωτοῦσε ἐπέμενε, μὲ τὴν ἀφελῆ, πηγαίαν ἐξυπνάδα του, νὰ τὸν διαφωτίσωμεν μὲ θετικάς, ἐξηκριβωμένας γνώσεις, καὶ ὄχι νὰ τὸν ξεπουλήσωμε μὲ ὑποθέσεις;

«Εμεῖς πού ξέρομε». ὦ, βέβαια! Ξέρομε! Ξέρομε νὰ κάνωμε συστήματα θεωριῶν πού ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη πέφτουν σὰν σπιτάκια ἀπὸ τραπουλόχαρτα. Ξέρομε, ἀκόμα, νὰ ἀλλάζωμε τὴν μορφήν τῆς Γῆς μὲ μέσα μηχανικά τέτοια, πού μᾶς κάνουν νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃ ἀπὸ σήμερα ὡς αὔριο ὁ πλανήτης μας ἓνα τεράστιον νεκροταφεῖον, περιφερόμενον περὶ τὸν ἄξονά του καὶ τὸν Ἥλιον.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ ξέρομε αὐτά; Καὶ ἐπειδὴ μετροῦμε τὰς ἀποστάσεις πού χωρίζουν τὰ γειτονικά μας ἄστρα; Καὶ ἐπειδὴ ἔχομεν εὖρει τὸ φάρμακον τῆς γρίπης (διαγράφονται δύο λέξεις· σταθῆτε πρῶτα νὰ εὐρεθῆ!) ἢ δὲν ξέρω πόσων ἄλλων ἀσθενειῶν; Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά, ἐμπρὸς εἰς τὰ μεγάλα, τὰ βασικά προβλήματα πού ἀφοροῦν εἰς τὴν σύστασιν, τὴν δημιουργίαν, τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κόσμου, προβλήματα πού μᾶς κάμνουν νὰ μένωμε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό, ὅπως ὁ βοσκὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἤξερε γράμματα – ἢ μᾶλλον, ὁ ὁποῖος δὲν ἤξερε κἄν ὅτι ὑπάρχουν γράμματα;

Ἄλλὰ ἐδῶ θὰ ἔλθῃ νὰ διαμαρτυρηθῆ ὁ βοσκός. Αὐτός... πότε τὸν εἶδαμε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό; Αὐτὸς ξέρει. Δηλαδή ξέρει τί δὲν ξέρει. Περιωρισμέναί αἱ γνώσεις του, ἀλλὰ ὅ,τι λέει ὅτι γνωρίζει, αὐτὸ τὸ γνωρίζει πράγματι. Καὶ ὅπου ἢ γνῶσις του σταματᾷ, αὐτὸ ἐπίσης τὸ ξέρει. Καί, ἂν ἤμπορῆτε νὰ τοῦ πῆτε ὅ,τι δήποτε ἄλλο, ὅμως δὲν ἤμπορεῖτε νὰ τὸν ξεντροπιάσετε, ἀποδεικνύοντές του ὅτι δὲν ξέρει κἄν τὰ ὅρια τῆς γνώσεώς του.

Ἦμπορεῖτε νὰ τὸ πῆτε αὐτὸ καὶ σεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν σας, σεῖς ὁ συγκαταβατικὸς κύριος, πού τὸν ξεχωρίζετε τὸν ἑαυτὸν σας ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι σεῖς ἔχετε τὴν γνῶσιν καὶ δὲν χρειάζεσθε τὴν πίστιν; Ἦμπορεῖτε νὰ ἀντιμετωπίσετε τὸν βοσκὸν αὐτὸν ὡς ἐξεταστήν, ὄχι εἰς τὰ ζητήματα τοῦ καρμπυρατέρ τοῦ αὐτοκινήτου σας, ἀλλὰ εἰς τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀρχῆς, τῆς κατευθύνσεως, τῆς διακυβερνήσεως τῆς ζωῆς, τὰ προβλήματα δηλαδή πού οἱ συνάνθρωποί σας ἀντιμετωπίζουν μὲ τὴν πίστιν;

Ἄλλὰ ἴσως τὸ ἐρώτημα εἶναι ἄτοπον. Διότι προϋποθέτει σοβαρὰν ἀντιμετώπισιν τῶν βασικῶν διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου προβλημάτων. Ἄλλὰ ἂν ὑπῆρχε τοιαύτη σοβαρὰ ἀντιμετώπισις... ὁ τύπος τοῦ συγκαταβατικοῦ κυρίου, πού χαρίζει τὴν πίστιν εἰς τοὺς ἀμορφώτους, διότι αὐτοῦ δὲν τοῦ χρειάζεται, ὁ τύπος αὐτὸς δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὴν κοινωνίαν μας...